

O'ZBEK VA NEMIS TILLARIDA "SHUBHA" KONTSEPTINI LISONIY VOQEALANTIRUVCHI LEKSIK BIRLIKLARI

Qasimova Muqaddas Abdumutalibovna

*Andijon viloyati Andijon shaxar 4 – umum
ta'lim maktabining nemis tili o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada konseptning mohiyati, uning leksik ma'no va tushunchadan farqli tomonlari tahlil qilindi. Shuningdek, shubha konseptining semantik va lug'aviy ma'nolari tahlil qilingan.*

Kalit so'zlar: *konsept tushunchasi, go'zallik konsepti, semantika, leksika.*

KIRISH

So'nggi yillarda tilga bo'lgan e'tibor kuchaydi. Tilning jozibasi yanada sayqallanib rivojlanib bordi. Prezidentimiz Sh. M. Mirziyoyev boshchiligida turli sohalarda o'sish kutilmoqda, jumladan, sport, manaviyat va ma'rifat, ilm-fan, texnika sohalarini sanab o'tish maqsadga muvofiq. Hozirgi kunda tilga bo'lgan merosiy muhabbatimizni yanada yuksaltirish to'g'risidagi yangi qarorlari barchamizni yanada ruhlantirmoqda.

METODLAR

Bugungi kunda tilshunoslikda jadal rivojlanib borayotgan zamonaviy tilshunoslik sohalaridan biri bu kognitiv tilshunoslik bo'lib, bu sohada biz konsept tushunchasini batafsil o'rganamiz. Kognitiv tilshunoslik zamonaviy tilshunoslik sohalaridan biri bo'lib, bu sohada tadqiqotlar olib borish bugungi kunda dolzarbdir.

Zamonaviy kognitiv tilshunoslikning vujudga kelishi amerikalik olimlar J. Lakoff, R. Langaker, R. Jekendoff va boshqalarning ilmiy ishlari bilan boshlanadi [1416-417]. Konsept termini tilshunoslikda o'tgan asrning 80- yillarigacha «tushuncha» so'zi bilan sinonim sifatida ishlatilgan bo'lsa, uning hozirgi vaqtdagi izohi kengroq ma'no kasb etganligini ko'rishimiz mumkin. Konseptning aniq strukturasi mavjud emas va har bir shaxs konseptni o'zicha sathlarga bo'lib o'rganadi [5-11]. Konsept ko'p qirrali va ko'p qatlamli mental tuzulmadir. Konseptning kognitiv va lingvokulturologik tadqiqotlar obyekt sifatida tasvirlanayotganligi ham shundan dalolat beradi. Konsept termini XX asrning 90 - yillarida keng qo'llanila boshlandi. Konsept so'zi lotin tilida «conceptus» so'zidan olingan bo'lib, uning gumanitar fanlardagi lug'aviy ma'nosi «tushuncha» demakdir. Konsept terminini zamonaviy tilshunoslikda rus tilshunosi S. A. Askaldov ilk bor qo'llagan. Q. Yusupov esa «Konsept» bilan tushunchani Eisbergga o'xshatish mumkin deya ta'riflagan. Agar konsept eisberg bo'lsa, uning suvdan chiqib turgan qismi tushunchadir.

NATIJALAR

Konseptning semantik xususiyatlari. Konsept semantik jihatdan so'zning leksik ma'nosiga nisbatan boyroqdir. Konsept inson ongida shakllangan ma'lum bir keng qo'llaniluvchi tushunchadir. «Shubha» konsepti ham keng tushunchalardan

hisoblanadi. Nemis tilida schön hamda hübsch «shubha» konseptini tahlil qilganimizda unda bir qancha ma'noviy shakllarni ko'ramiz. «shubha» konsepti «shubha»ga sinonim bo'lib ammo nisbatan ancha yuqori ma'noga ega va shuning uchun ham ularni semantik jihatdan tadqiq qilish ahamiyatga molik oypari ma'nolariga ega. Demak, hübsch ancha yuqori ijobiy bo'yoqdorlikka egadir. Ularni badiiy matnda qo'llanilishida ham ma'lum ma'noda farq seziladi.

Har bir millatning go'zallik haqidagi qarashlari va tushunchalari turlicha. Shu bilan birga bir millatning go'zallik timsollari ikkinchisiga o'xshamasligi mumkin.

XULOSA

Shubha konsepti nafaqat gaplar, so'z birikmalari balki frazeologizmlarda ham ko'p uchratamiz. Bu tushunchalar keng ma'noga ega.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, zamonaviy tilshunoslik sohalaridan biri bo'lgan kognitiv tilshunoslik birligi konsept tilning va tafakkurning yanada boyitilishiga va ongimizning o'sishiga katta xizmat qiladi. Shu o'rinda nemis tilida va jamiki tillarda ham konsept mavjud. Konsept - tafakkurmiz va ongimiz oynasi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Каримов У.Н. Концепт тушунчаси ва унинг бадий адабиётдаги моҳияти // УзМУ хабарлари, 2017. - №1/5 -Б. 416-417.

2. Safarov Sh., Kognitiv tilshunoslik. - Jizzax: Sangzor, 2006.

3. Karimov U.N. Konsept tushunchasi va uning badiiy adabiyotdagi mohiyati // O'zMU xabarlarlari, 2017. - № 1\5. -B. 416-417.

4. Popova Z.D., Sternin I.A. Kognitiv lingvistika. -M.: AST. Vostok-Zapad, 2007.-S. 314.

Innovative Technologies in Teaching Foreign Languages and Learner Assessment in Online Education Chirchik State Pedagogical Institute of Tashkent region

5. Демьянков В.З. Понятие и концепт «сугыш (война) в татарской языковой картине мира. АКД. -Казань, 2009. - С. 4.

5. Степанов Ю.С. Константы русской культуры. Опыт исследования. - М.: Языки русской культуры, 1997. -С. 40.